

TİCARET HUKUKU

KISA ÖZET

AOFDersleri.com

Ünite 1: Ticari İşletme, Tacir, Ticari İş, Ticari Yargı

Ticari İşletmeyi ve unsurlarını tanımlanması;

Ticari işletme, TTK'nın en temel kavramlarından birisi olup, TTK m.11'de tanımlanmıştır. Bu tanım, üç unsurdan oluşmaktadır: İşletmenin, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetler göstermesi ve bu faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütülmesi gerekir.

Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin, devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir.”

Bu üç unsurdan en önemlisi de, ilkidir. Bu unsurun uygulanma ölçütü konusunda Kanun, aynen ETK'da olduğu gibi, Bakanlar Kuruluna kararname çıkarma yetkisi tanımıştır. Yenisi çıkarılana dek, ETK Döneminde çıkarılan 2007 tarihli Kararname uygulanmaya devam edilecektir. Ticari işletme, hukuken tacirin malvarlığından bağımsız değil ise de, ekonomik bir bütün olarak, maddi ve gayrimaddi malvarlığı unsurları ile birlikte özel bazı hukuki işlemlere konu olabilir; örneğin devredilebilir ve rehin konusu olabilir. Devir konusunda, hem TTK'da, hem TBK'da düzenleme vardır. Rehin ise, “Ticari İşletme Rehni Kanunu” nda düzenlenmiştir.

Ticari İşletmenin Malvarlığı

Mal varlığının aktif kısmında haklar (mülkiyet, rehin, intifa, alacak, fikri ve sınai haklar vb.), pasif kısmında ise borçlar bulunur. Ticari işletmenin malvarlığı, tacirin işletmeye ayırdığı (ticari faaliyetlere özgülediği) değerlerin toplamını ifade eder.

Tacirin, ticari işletmesine özgülediği mal ve hakları, işletme dışındaki mal ve haklarından hukuken bağımsız olmamakla birlikte, işletmeye özgülenmiş değerler ekonomik bir bütün olarak rehin, satış, hasılat kirası gibi bazı işlemlere konu olabilmektedir.

Tasarruf İşlemi:

Bir hakka **doğrudan doğruya etki eden onu kuran, değiştiren veya ortadan kaldıran işlemdir. Goodwill** ise, bir ticari işletmenin sevk ve yönetiminin kendi müşteri çevresi üzerinde yarattığı rağbetten dolayı sahip olunan hak olup, işletmenin değerini oldukça etkileyebilen bir faktör olarak özellikle belirtilmek gerekir. **Goodwill**, müşteri hakkı veya peştemaliye şeklinde de anılmaktadır.

Tacir ve esnaf ayrımı ile bu ayrıma bağlı sonuçların ve tacir türlerinin ayırt edilmesi;

TTK, ticari işletme yanında, tacir kavramına da hukuki sonuçlar bağlamış olup, bu sonuçlardan bir kısmı, başka kanunlarda yer almıştır.

Tacir sıfatının kazanılması şartları ve anı yönünden, üç tacir türü vardır:

- ❖ Gerçek kişi tacir,
- ❖ tüzel kişi tacir,
- ❖ donatma iştiraki.

Tüzel kişi tacirler de kendi içinde, ticaret şirketleri, dernekler, vakıfşar ve kamu tüzel kişilerine ait olup da kendi kuruluş kanunu gereğince özel hukuka tabi olan veya ticari şekilde yönetilen kurum ve kuruluşlar olarak dört türe ayrılır. Tacir olmaya bağı sonuçlardan bir kısmı esnaflara da uygulanır; fakat diğler sonuçlar sadece tacirlere özgüdür.

Bir işin ticari nitelikte sayılma ölçütleri ve ticari iş olmanın sonuçları;

Bir işin ticari iş niteliğinde olup olmaması, o işe uygulanacak birden fazla hüküm bulunması durumunda, hangi hümlerin uygulanacağını belirlemek açısından önemlidir. Ticari işlere uygulanacak hüküm farklılığı, adi işlere oranla müteselsil sorumluluk ve daha yüksek yemerrüt faizi isteme olanağı gibi, ayrı sonuçlar doğurabilir.

Ticari dava türlerini ve bu davaların görüleceğı mahkemeler;

Ticari davalar üç gruba ayrılır:

Mutlak ticari davalar, tarafların tacir olup olmadığına dahi bakılmaksızın, kanunun ticari saydığı davalardır; bunların büyük çoğuluğı, TTK m. 4'de sayılmıştır; gerisi de başka kanunlarda gösterilmiştir.

İkinci grup, en az bir ticari işletmeyi ilgiledirmek şartıyla ticari sayılan, havale, saklama sözleşmesi ve fikir ve sanat eserleri hukukundan doğan davalar la sınırlıdır.

Son grup ise, ilk iki gruba girmeyen, fakat her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren davalardır.

Davanın ticari olması, davanın görüleceğı mahkeme en başta gelmek üzere, davada kullanılacak ispat araçları (özellikle ticari defterler ve fatura gibi) ve mahkemenin uygulayacağı yargılama usulü bakımlarından önemlidir.

Ticari İşletmede Merkez ve Şube

Bir ticari işletmenin işleri giderek genişleyebilir; değışik bölgelerde veya yabancı ülkelerde, kendisine bağı olup da bulunduğu yerdeki müşteriler ile işlemler yapabilme yetkisine sahip birimler (şubeler) açma gereksinimi doğabilir.

Not: Yönetim ayrılığı sonucu olarak, şubenin hesap ve defterleri merkezden ayrıdır. Ancak bu, muhasebenin merkezde tutulmasına ve defterlerin merkezde bulunmasına engel oluşturmaz. Bu arada, şube için ayrı bir sermaye tahsis edilmesinde kural olarak zorunluluk bulunmadığı (istisna, Serbest Bölgeler Kanunu m.13), tacirin isterse şube için bir sermaye ayırabileceğı söylenebilir (Yargıtay 1982'de verdiği bir kararda şubeye ayrı sermaye tahsisini zorunlu görmüş,

fakat bu karar doktrinde eleştirilmiştir). Ayrıca, 6103 Sayılı Kanun, m.12, merkezi yurt dışında bulunan işletmelerin şubelerinin tescilinde “şubeye ayrılmış sermaye tutarı” ndan söz etmektedir.

Ticari İşletme Rehni

Rehin: Bir borcun ödeneceğine teminat olarak, ödenince geri alınmak şartıyla borçlu tarafından alacaklıya bir malın verilmesidir.

Tacir veya esnafın kredi ihtiyacının zamanında ve istenilen miktarda karşılanabilmesi, alacaklıya yeterli güvencelerin verilmesine bağlıdır. Borçlunun karşı tarafa sağlayabileceği güvenceler, genel olarak, ya kişisel güvence (örneğin kefalet ve garanti) ya da aynı güvence (örneğin taşınır rehni ve taşınmaz rehni) şeklinde olur.

Rehnin Kapsamı

Ticari işletmenin malvarlığına dâhil olan bütün unsurlar rehni kapsamına dâhil edilmemiş, kapsam sınırlandırılmıştır. TİRK m.3'e göre ticari işletme rehni aşağıdaki unsurları kapsar:

1. Ticaret unvanı, işletme adı,
2. Rehni tescili sırasında mevcut ve işletme faaliyetine özgülenmiş olan makine, araç, alet ve motorlu nakil araçları (menkul işletme tesisatı),
3. Marka, patent, lisans gibi sınai haklar.

İşletmenin Kendi Adına Çalıştırılması

Kanun'da “kısmen de olsa kendi adına işletmek”ten söz edilmiştir. Önceki Kanun'un (eTK) gerekçesinden anlaşıldığına göre bu ibare, tüzel kişiliği bulunmaması nedeniyle **adi şirket** ortaklarına yönelik olarak öngörülmüştür.

Adi Şirket: İki veya daha çok kimsenin ortak bir amaca ulaşmak için emeklerini ve mallarını birleştirmeyi kabul ettikleri ortaklık türüdür.

İşâs: Borcunu ödemeyen borçlu hakkında, mahkemece malvarlığının tasfiyesine karar verilmesidir.

Ticari İşlere Bağlı Sonuçlar

Ticari İşlerde Teselsül Karinesi (Müteselsil Borçluluk Kuralı)

“İki veya daha fazla kişi, işlerinden yalnız biri veya hepsi için ticari niteliği haiz bir iş dolayısıyla, diğer bir kimseye karşı birlikte borç altına girerse kanunda veya sözleşmede aksi öngörülmemişse müteselsilen sorumlu olurlar”.

Hükümden de anlaşıldığı üzere, taraflar bu kuralın aksini kararlaştırabilirler. Adi borçlarda ise bu durum tam tersidir. Çünkü TBK m.162'de düzenlendiği üzere, birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, borçlular arasında müteselsil borçluluk ilişkisi doğar.

Böyle bir bildirim yoksa **müteselsil borçluluk** ancak kanunda öngörülen hâllerde oluşur.

Müteselsil borçluluk: İki veya daha fazla kimsenin, bir borcun tamamından, borçluya karşı asıl borçlu sıfatıyla sorumlu tutuldukları borçluluk türüdür.

Defi: Davalının borcunu özel bir nedenden dolayı yerine getirmekten kaçınmasıdır.

Temerrüt faizi: Borçlunun borcunu yerine getirmekte gecikmesi durumunda ödenmesi gereken faizdir.

